

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ І ГАРАНТІЇ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ

Наукові праці МАУП, 2007, вип. 1(15), с. 124–126

Розглядаються важливі аспекти Болонської декларації із забезпеченням та гарантією якості вищої правової освіти. Пропонується створення незалежних акредитаційних агентств, які мають оцінювати якість освіти у ВНЗ недержавної форми власності на підставі знань, умінь і навичок, що мають випускники цих закладів. Робиться спроба узгодити принципи підготовки фахівців-правників в Інституті права МАУП з кращими досягненнями правничої школи світу на підставі розробленої “Концепції реформування вищої правничої освіти в МАУП”.

Уже більше семи років європейське освітнє співтовариство живе під впливом Болонського процесу. Його суть полягає у формуванні на перспективу загальноєвропейської системи вищої освіти — Зони європейської вищої освіти, яка ґрунтується на спільності фундаментальних принципів функціонування. За період 1998–2006 рр. у рамках Болонського процесу було здійснено велику роботу на міжнародному рівні, відбулося багато різного рівня зустрічей і робочих нарад.

Сутність пропозицій, які розглянуто і виконуються в рамках Болонського процесу, зводиться здебільше до шести таких ключових напрямків:

1. Введення двоциклового і двоступеневого навчання.
2. Запровадження кредитної системи.
3. Посилення контролю якості освіти.
4. Розширення мобільності.
5. Забезпечення працевлаштування випускників.
6. Реалізація привабливості європейської системи освіти.

Розглянемо з цього переліку позицію з якості освіти, згідно з якою передбачається організація акредитаційних агентств, незалежних від національних урядів і міжнародних організацій. Така новація пояснюється тим, що оцінка буде визначатися виходячи не з тривалості або змісту нав-

чання, а з тих знань, умінь і навичок, що їх отримали випускники. Це є основа. Одночасно будуть встановлені стандарти транснаціональної освіти в усіх країнах, які приєдналися до Болонської конвенції.

Забезпечення якісного рівня вищої освіти є одним із головних завдань, невід’ємних від соціальної сфери. Якість освіти значною мірою регулюється Стандартами вищої освіти, які затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 2 серпня 1998 р. № 1247 “Про розроблення державних стандартів вищої освіти” та узгоджені з міжнародними стандартами.

При розробці стандартів ураховуються процеси створення єдиного освітнього простору в Європі. Рекомендації щодо нормативних вимог визначаються згідно з Лісабонською конвенцією і Болонською декларацією.

Запровадження ступеневої системи вищої освіти і введення нових освітньо-кваліфікаційних рівнів “бакалавр” і “магістр” надає широкі можливості для задоволення освітніх потреб особи, забезпечує гнучкість загальноосвітньої, загальнокультурної та наукової підготовки фахівців, підвищення їхнього соціального захисту на ринку праці та інтеграцію у світове освітянське співтовариство. Запровадження ступеневої вищої освіти в Україні значно розширило правові рамки фа-

хівців, про що свідчить ратифікована Верховною Радою України конвенція “Про визнання кваліфікацій вищої освіти в європейському регіоні” (Лісабон, 1997).

З метою незалежного забезпечення якісних показників освітньої діяльності законодавство України передбачає чіткий і прозорий механізм її регулювання, основними складовими якого є інституції ліцензування, атестації та акредитації. З цією метою в Україні створена відповідна державна громадська інституція — Державна акредитаційна комісія (ДАК), яка забезпечує додержання вимог до вищої та професійно-технічної освіти шляхом встановлення відповідних нормативних показників до їх ліцензування та акредитації. До складу ДАК входять представники громадськості — найвідоміші вчені, ректори навчальних закладів і державні особи.

За умовою акредитації видається диплом про освіту державного зразка. Оцінювання здійснюється експертною комісією за кінцевими результатами навчання, тобто за професійними ознаками випускників, вимоги до яких зумовлюються відповідними нормативними документами і стандартами освіти.

Держава здійснює контроль рівня якості освіти і фахової підготовки за допомогою показників якості вищої освіти, що їх набула особа в результаті реалізації вищим навчальним закладом освітньо-фахової програми підготовки за критеріями досягнення цілей вищої освіти. Відомо, що вищі навчальні заклади України небюджетної форми фінансування, останнім часом зіткнулися із ситуацією, коли всупереч Положенню про акредитацію ВНЗ затримується видача сертифікатів у разі саме позитивної акредитації. Мотив такої затримки — необґрунтована вимога Державної акредитаційної комісії України, підтримана Управлінням ліцензування й акредитації Міністерства освіти і науки України, про перереєстрацію статутних документів недержавних вищих закладів освіти.

Це необ’єктивна і неправомірна вимога, адже на Міністерство освіти і науки України жодними законодавчими і нормативними актами ніколи не покладался обов’язок визначення або зміни організаційно-правової форми господарювання будь-якими суб’єктами такої діяльності, зокрема ВНЗ. Нагадаємо: кожен ВНЗ відповідно до законодавства про освіту має право самостійно обирати форму господарювання згідно з чинним законодавством про освіту.

Ми повинні керуватися і тим, що державна класифікація не має такої організаційно-правової

форми, як приватний навчальний заклад, на чому наполягають окремі функціонери в галузі освіти, зокрема й ті, хто працює в міністерстві і ДАКУ.

Оскільки вимога міністерства перетворити окремі недержавні ВНЗ в установи не відповідає чинному законодавству, а головне — спричинить порушення законних майнових прав їхніх акціонерів, які гарантуються Конституцією України (ст. 41), Законом України “Про власність” (ст. 2) та ін., вважаємо, що треба врегулювати цю суперечність, а саме унеможливити неправомірні дії окремих чиновників від освіти.

Якість вищої освіти в контексті Болонського процесу є основою створення Європейського простору вищої освіти. Країни, які входять до цього простору, підтримують подальший розвиток гарантій якості на рівні навчальних закладів, національному та європейському рівнях. Вони наголошують на необхідності розвитку критеріїв і методологій для загального користування у сфері якості освіти.

Вони також підкреслюють, що згідно з принципами автономії навчальних закладів **первинна відповідальність за якість вищої освіти** лежить на **кожному окремому навчальному закладі**, і таким чином забезпечується можливість перевірки якості системи навчання в національних рамках.

На європейському рівні країни учасниці Болонського процесу планують розробити узгоджені стандарти, процедури і рекомендації з питань гарантій якості вищої освіти. В якому ж стані знаходиться цей процес в Україні? Вивчення цього питання свідчить про те, що ще у 1999 р. проблеми якості вищої освіти вперше почали розглядати медики. Міністерство охорони здоров’я України в межах Програми реформування вищої медичної освіти, одним із завдань якої є узгодження принципів підготовки фахівців напряму “Медицина” і “Фармація” з кращими досягненнями вищої медичної школи світу, проводить політику щодо введення *державних стандартів якості підготовки фахівців* і впровадження системи ліцензійних інтегрованих іспитів для встановлення мінімального рівня професійної компетентності, потрібного для присвоєння кваліфікації фахівця відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня.

Для реалізації цієї Програми були сформульовані загальна мета, завдання і поточні етапи її вирішення.

У зв’язку з тим, що ця Програма є майже класичною, її положення можна було б використовувати і для інших галузей знань. В Інституті права МАУП спробували використати деякі положен-

ня цієї Програми для правничої науки у формі “Концепції реформування вищої правничої освіти в МАУП”.

Загальна мета “Концепції реформування вищої правничої освіти в МАУП” — узгодити принципи підготовки фахівців-правників в МАУП з кращими досягненнями правничої школи світу.

Завдання Концепції:

1. Впровадити в систему підготовки фахівців професійного спрямування “Правознавство” стандартизовані методи оцінювання якості ступеневої освіти та діагностувати мінімальний рівень професійної компетентності фахівця-правника на кожному освітньо-кваліфікаційному рівні.
2. Створити інфраструктуру стандартизованого контролю якості правничої освіти, комплекс комп’ютерних програмних засобів підтримки всіх етапів технології стандартизованого тестування, включаючи систему дистанційного навчання через інформаційну мережу Internet.
3. Розробити і впровадити систему організаційно-методичних заходів, що забезпечують реалізацію зворотного зв’язку між результатами стандартизованого тестуван-

ня та організацією навчального процесу в підрозділах Інституту права МАУП.

Реалізація цієї Концепції зробить певний внесок у виконання положень Болонського процесу на рівні МАУП.



Література

1. Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна — Болонья — Саламанка — Прага — Берлін). — К.; Тернопіль, 2003.
2. Болонський процес: Нормативно-правові документи // 3. І. Тимошенко та ін. — К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2004.
3. Бугай Ю. М. Роль освіти у формуванні інноваційного шляху розвитку суспільства // Вісн. Укр. від-ня МАН ВШ. — 2003. — № 1. — С. 67–81.
4. Довженко О. Сорбонская и Болонская декларации // Вестн. Высш. шк. (ALMAmater). — 2000. — № 6. — С. 19–20.
5. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні — інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. — К.: Грамота, 2005. — 448 с.
6. Сбруєва А. Болонський процес: Пошуки шляхів підвищення конкурентоспроможності європейської вищої освіти // Шлях освіти. — 2002. — № 1. — С. 18–21.

Пропонується створити інфраструктуру стандартизованого контролю якості правничої освіти, комплекс комп’ютерних програмних засобів підтримки всіх етапів технології стандартизованого тестування, включаючи систему дистанційного навчання через інформаційну мережу Internet.

*It is offered to create an infrastructure of standardized quality assurance of legal formation{*education*}, a complex of computer software of support of all stages of technology of standardized testing, including system of remote training through information network Internet.*

Надійшла 2 березня 2007 р.